

Αλέξανδρος Χρύσης

Ως εκτίμηση η επιστροφή της Αριστεράς τεκμηριώνεται, υποθέτω, με βάση την αξιοσημείωτη, ανακοπείσα ωστόσο, δυναμική των κινητοποιήσεων που αναπτύχθηκαν και κλιμακώθηκαν κατά τη διετία 2010-2012 και, κυρίως, την εκλογική μετατόπιση σημαντικότερου ποσοστού ψηφοφόρων προς τον ΣΥΡΙΖΑ, κατά τη διετία 2012-2014, μετατόπιση που, όπως καταγράφεται και σε επάλληλες πρόσφατες δημοσκοπήσεις, τείνει να προσλάβει χαρακτήρα μη αναστρέψιμης τάσης.

Χωρίς την παραμικρή διάθεση υποτίμησης, τόσο των κοινωνικών αντιστάσεων που προβλήθηκαν στη χώρα μας απέναντι στις πολιτικές των εγχώριων και διεθνών αστικών κέντρων εξουσίας, όσο και της ανάδειξης του ΣΥΡΙΖΑ σε αξιωματική αντιπολίτευση με κοινωνικά γειωμένα κυβερνητική προοπτική, οι σκέψεις που ακολουθούν συνιστούν έκφραση ενός πολιτικού σκεπτικισμού, που δεν αγνοεί βεβαίως τις συνέπειες μιας συχνής στις μέρες μας παραλυτικής απαισιοδοξίας: στρέφεται, όμως, κατεξοχήν εναντίον μιας φιλοσοφικά αφελούς και πολιτικά επικίνδυνης αισιοδοξίας, που καλλιεργήθηκε στο πλαίσιο του λεγόμενου κινήματος των πλατειών και επανέκαμψε δριμύτερη ως ψυχική παρενέργεια της εκλογικής ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ, χάρη και στη συνέργεια διανοούμενων αστέρων της διεθνούς και ελληνικής Αριστεράς.

Διερωτώμαι. Η επιστροφή της Αριστεράς πρέπει να αποτελεί άραγε, αυτή καθαυτή και εξ ορισμού, πηγή ελπίδας και αισιοδοξίας; Προφανώς όχι: τουλάχιστον στο βαθμό που, τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών, πρόκειται για επιστροφή, με την έννοια της αναβίωσης ή, ορθότερα, της επιβίωσης ορισμένων από τα πλέον αρνητικά χαρακτηριστικά της Αριστεράς στην πατρίδα μας. Τόσο στη μεταρρυθμιστική της, όσο και στην κατ' όνομα και μόνον επαναστατική εκδοχή της, η μεταπολεμική Αριστερά απέτυχε και εξακολουθεί να αποτυγχάνει να διαδραματίσει τον ηγεμονικό, με την γκραμισιανή πολιτική-πολιτιστική έννοια του όρου, ρόλο της. Η επιστροφή στις μέρες μας μιας Αριστεράς, που απορρίπτει μεν και ορθά την ολοσχερή απορρόφηση της τακτικής από μια μεταφυσική λατρεία του

στρατηγικού στόχου, αδυνατεί όμως και η ίδια να προσεγγίσει με όρους στρατηγικής και τακτικής το κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι της εποχής της, καθώς ενδίδει εν τέλει σε έναν παλαιάς κοπής τακτικισμό, δεν μπορεί να αποτελέσει ασφαλώς αισιόδοξο άγγελμα. Η επιστροφή εκείνης της Αριστεράς, που συγκρούεται μεν και ορθά με έναν κομματικό πολιτικοθεολογικό πουριτανισμό, αστοχεί όμως και η ίδια να προσεγγίσει διαλεκτικά τη σχέση αυθόρμητου και συνειδητού, αναπαράγοντας μικροαστικές λαϊκιστικές πρακτικές, δεν μπορεί να προκαλεί ενθουσιασμό. Προκαλεί, αντιθέτως, ανησυχία και απογοήτευση, καθώς δεν ενεργοποιεί τη ριζοσπαστική αναπροσαρμογή των ιεραρχήσεών μας και τον αντικαπιταλιστικό αναπροσανατολισμό της κοινωνικής και πολιτικής δράσης μας. Αλλά και η επιστροφή μιας Αριστεράς, που αναπαράγει με σύγχρονους όρους ή/και (μετα)μοντέρνες τεχνικές, την υπαγωγή ή, ορθότερα, την υποταγή της θεωρίας και της όποιας έρευνας στις προειλημμένες αποφάσεις και στους λιγότερο ή περισσότερο πρόχειρους αυτοσχεδιασμούς της πολιτικής καθοδήγησης, δεν στηρίζει την ελπίδα για κοινωνική και πολιτική αλλαγή, όσο και αν επιμένουμε να μετρούμε την κοινωνική και πολιτική δυναμική με όρους εκλογικών ποσοστών. Η επιστροφή της Αριστεράς ως αυτοπροσδιοριζόμενης ριζοσπαστικής Αριστεράς, στο βαθμό που «συρράπτει» τη φιλοσοφική και ιδεολογική της ενδυμασία με ευφάνταστες μεταμαρξιστικές αφηγήσεις του συρμού, την ίδια στιγμή που η Αριστερά της «ιεράς παράδοσης» ανακαλύπτει το μαρξισμό στα Άπαντα του Στάλιν, δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται σαν πηγή ευτυχίας. Σε τελική ανάλυση, η επιστροφή μιας Αριστεράς, στο μέτρο που δεν κατανοεί την αναγκαιότητα ενός αξιακού-πολιτισμικού κομμουνιστικού πλαισίου δράσης, και αναπαράγει, με τον ένα ή άλλο τρόπο, στάσεις ζωής και καθημερινές πρακτικές ενός παρακμιακού αστικού πολιτισμού, πόρρω απέχει από τη ριζοσπαστική Αριστερά, που αναδεικνύεται εξ αντικειμένου ως αναγκαιότητα στους δίσεκτους καιρούς μας.

Με δεδομένη αυτή την εκτίμηση για την επιστροφή της Αριστεράς, ενδεικτικές πτυχές της οποίας μόλις περιέγραψα, και, κυρίως, σε αντίστιξη προς την όποια αισιοδοξία γεννά η ψευδαίσθηση ότι η συγκεκριμένη επιστροφή θα είναι αυτή τη φορά από το μέλλον και όχι από το παρελθόν, επιμένω στο σκεπτικισμό μου.

Δεν είναι μόνον ότι τα δύσκολα βρίσκονται μπροστά μας. Δεν είναι μόνον ότι διεθνώς η Αριστερά εξακολουθεί να αναζητείται και να μην εντοπίζεται ως πολιτικό υποκείμενο με αντικαπιταλιστική τακτική και σοσιαλιστική στρατηγική, την ίδια στιγμή, ωστόσο, που η ακροδεξιά, σε πλείστες όσες εκδοχές -με μία από τις πιο αποκρουστικές στον τόπο μας- εμφανίζεται με μαεστρία και αποτελεσματικότητα ως δήθεν «αντι-συστημική» δύναμη. Ο πολιτικός σκεπτικισμός, τον οποίο καταθέτω με ψυχραιμία σε αυτές τις γραμμές, πηγάζει κυρίως από το γεγονός ότι όσοι με διάφορους τρόπους, αλλά τουλάχιστον με ειλικρίνεια,

εμπλέκονται στα ευάριθμα, αλλά δυστυχώς όχι εξίσου ποιοτικά εγχειρήματα της Αριστεράς στη χώρα μας, δεν συνειδητοποιούμε έμπρακτα ότι το ζητούμενο δεν είναι η επιστροφή, αλλά η μεταστροφή της Αριστεράς.

Εξηγούμαι. Το ζήτημα δεν είναι, κατά τη γνώμη μου, να επανέλθουμε, δεν είναι να αναβιώσουμε, τις «καλές στιγμές», που ασφαλώς υπήρξαν, ενός «ένδοξου παρελθόντος» της Αριστεράς. Το ζήτημα δεν είναι να ξαναγράψουμε τις ηρωικές σελίδες του ΕΑΜ -πώς θα μπορούσαμε άλλωστε;- ούτε να επιχειρήσουμε και πάλι εκεί που η ΕΔΑ απέτυχε. Το ζήτημα είναι να συνειδητοποιήσουμε την ανάγκη ριζικής αλλαγής και, με αυτή την έννοια, μεταστροφής της ίδιας της Αριστεράς σε αντι-συστημική κατεύθυνση: μεταστροφής ως προς τις αντιλήψεις, αλλά και μεταστροφής ως προς τις πρακτικές της.

Στον καπιταλισμό της εποχής μας, διεθνώς και στην Ελλάδα, η βασική αντίθεση παραμένει αυτή ανάμεσα στην αστική τάξη και στο σύγχρονο προλεταριάτο. Οι ταξικές αντιθέσεις, γενικότερα, δεν έχουν ασφαλώς «επιλυθεί», ακόμη και αν στις μέρες μας ο συσχετισμός των δυνάμεων κλίνει συντριπτικά σε βάρος της εργατικής τάξης και των άλλων εκμεταλλεζόμενων κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων. Είναι ακριβώς αυτός ο βαθύτερος λόγος, είναι αυτή η ριζική ανάγκη που καλεί σε κινητοποίηση και σε δράση για τη συγκρότηση μιας σύγχρονης, μετωπικής, ελληνικής και διεθνούς αντικαπιταλιστικής Αριστεράς, με ταυτόχρονη οριοθέτηση και αντιπαράθεση τόσο προς τη συστημική, τη διαχειριστική, όσο και την ψευδο-επαναστατική, τη νεο-σταλινική καρικατούρα της Αριστεράς.

Πολύ φοβούμαι ότι η Αριστερά που επιστρέφει δεν είναι ανάγκη των καιρών. Ανάγκη των καιρών δεν είναι μια Αριστερά που επιχειρεί, και μάλιστα με αυτοσχέδιο και πρόχειρο τρόπο, να παίξει το ρόλο ενός διαχειριστικού τύπου συνδικάτου, τη στιγμή που απαιτείται η συγκρότηση και λειτουργία ενός μαρξιστικού κόμματος νέου τύπου, ενός σύγχρονου πολιτικού και ηθικού παιδαγωγού και οργανωτή των μαζών. Ανάγκη των καιρών δεν είναι μια Αριστερά των καιροσκοπικών εκλογικών συνεργασιών με στόχο την κυβερνητική εξουσία, αλλά μια μετωπική Αριστερά με δια-ταξική θεμελίωση στην εργατική τάξη και στους συμμάχους της, μια μετωπική Αριστερά που, χωρίς να απορρίπτει οποιαδήποτε μορφή πάλης με όρους μαζικού κινήματος, της κοινοβουλευτικής συμπεριλαμβανομένης, συνδέει και νοηματοδοτεί τις τακτικές επιλογές της με βάση το στρατηγικό της στόχο, το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Ανάγκη των καιρών δεν είναι μια Αριστερά που αναζητεί τη διαπραγμάτευση, για να αποφύγει τις μάχες, αλλά μια Αριστερά που δίνει συντεταγμένα τις μάχες, για να σύρει, αν χρειαστεί, τον αντίπαλο στη διαπραγμάτευση.

Με κάθε ειλικρίνεια: δεν αισιοδοξώ εκτιμώντας την επιστροφή της Αριστεράς. Ανησυχώ βαθύτατα, όπως νομίζω ότι ανησυχούν και άλλοι, δικοί της άνθρωποι, που με οδύνη συνειδητοποιούν καθημερινά ότι αυτό που εκτυλίσσεται είναι η επιστροφή μιας Αριστεράς, ενδεχομένως και ως ανάγκης του συστήματος, αλλά όχι η μεταστροφή της Αριστεράς ως ανάγκης των καιρών.

**Ο Αλέξανδρος Χρύσης διδάσκει Ιστορία των ιδεών και φιλοσοφία της ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο*

πηγή: Αυγή αναγνώσεις